

การศึกษาชั้นมูลฐานและเอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการเรียนการสอนภาษานั้น ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ปีพุทธศักราช 2518 ได้เน้นความสำคัญในการที่จะให้ผู้เรียนมีทักษะในด้านกรัง การพูด การอ่าน และการเขียนภาษา ซึ่งการที่จะฝึกให้ผู้เรียนเกิดทักษะดังกล่าวอย่างครบถ้วนนั้น จำเป็นที่จะต้องอาศัยสื่อการสอนที่เหมาะสมเข้ามาช่วยในการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะเหตุว่าลำพังตัวครูสอนเท่านั้น ไม่สามารถที่จะทำการสอนให้บรรลุถึงเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ดังกล่าวได้ ดังนั้นการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นการสอนวิชาภาษาฝรั่งเศส ภาษาอังกฤษ หรือภาษาใดก็ตาม สื่อการสอนจะเข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญยิ่ง ทั้งนี้เพราะสื่อการสอนจะช่วยผู้เรียนเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ช่วยในการฝึกทักษะ ความเข้าใจ ช่วยให้ผู้เรียนสนใจหรือเนื้อหาได้ง่ายขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้เร็วขึ้นและจดจำได้นาน ช่วยย่นระยะเวลาการสอน ช่วยให้การเรียนและการสอนเป็นไปอย่างสนุกสนานมีชีวิตชีวาเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศที่ซ้ำซาก และก่อให้เกิดความซาบซึ้งในสิ่งที่เรียน นอกจากนี้สื่อการสอนยังมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากเรียนและสนใจในบทเรียนอีกด้วย ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

เนื่องจากสื่อการสอนมีคุณค่าต่อการเรียนการสอนดังกล่าวนี้เอง ในวงการการศึกษาของไทยเราจึงได้มีการส่งเสริมให้นำเอาสื่อการสอนมาใช้ช่วยในการเรียนการสอนกันอย่างจริงจัง ตั้งแต่ พ.ศ. 2483¹ จวบจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้สื่อการสอนได้มีการใช้กันอย่างแพร่หลายในวงการการศึกษาของประเทศไทย แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าทั้ง ๆ ที่ได้มีการนำสื่อการสอนมาใช้เพื่อช่วยในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่สะท้อนไปสู่วงการการศึกษา เป็นต้นว่า ปัญหาการขาดแคลนครู ปัญหาการขยายตัวอย่างรวดเร็วทางวิชาการ ปัญหาการขยายตัวอย่างรวดเร็วของจำนวนประชากรของประเทศตลอดจน

¹ อุดม เกตุณะรัตนกุล, "ปัญหาของศูนย์อุปกรณ์ช่วยฝึกอบรม สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมแรงงาน," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 14.

ปัญหาการขยายตัวอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและวัสดุการศึกษาต่าง ๆ แล้วยังตาม แต่ที่ยังคงปรากฏว่าการนำสื่อการสอนมาใช้ในการเรียนการสอนนั้น ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะเหตุว่า ในการนำเอาสื่อการสอนมาใช้นั้นยังมีปัญหาและอุปสรรคบางประการซึ่งในเรื่องเหล่านี้ได้มีผู้ทำการสำรวจ วิจัย เพื่อศึกษาถึงปัญหาคงกล่าวทั้งในและนอกประเทศไทยมีจำนวนค่อนข้างมาก ดังจะขอนำเอาผลงานที่น่าสนใจมาเสนอไว้ ณ ที่นี้ คือ

เอกสารงานวิจัยในประเทศ

ในปี พ.ศ.2508 สุวรรณี เต็งอำนวยการ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสำรวจปัญหาการสอนภาษาอังกฤษของครูชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนคร" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะสำรวจและศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการสอนภาษาอังกฤษ ของครูชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ในจังหวัดพระนคร เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโอกาสต่อไป

ผลการวิจัยปรากฏว่า ในด้านวิชาการ ครูขาดอุปกรณ์การสอนเพราะไม่ได้รับการสนับสนุนให้มี และสถานที่ไม่อำนวยในการใช้ จำนวนนักเรียนในแต่ละชั้น จำนวนชั่วโมง และวิชาที่ต้องสอนของครูไม่เหมาะสม ผู้ที่มีคุณวุฒิสูงไม่ได้ทำงานทางวิชาการ เท่าที่ควร ผู้วิจัยเสนอแนะว่า ครูสอนภาษาอังกฤษควรมีทัศนคติที่ดีต่อการสอน มีสุขภาพ บุคลิกลักษณะที่ดี มีความรู้ทั้งทางด้านการสอนและวิชาครู ในการสอนก็ต้องมีการเตรียมอย่างดี มีการสอนที่เร้าความสนใจของนักเรียนอยู่เสมอ และต้องมีการวัดผลภายหลังการสอนอยู่เสมอด้วย ¹

002599

¹ สุวรรณี เต็งอำนวยการ, "การสำรวจปัญหาการสอนภาษาอังกฤษของครูชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนคร," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แผนกศึกษามัธยมศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508), หน้า 193-195.

ในปี พ.ศ.2513 อรสา ปราชญ์นคร ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อทัศนูปกรณ์ในการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดพระนครและธนบุรี" ผลของการวิจัยปรากฏว่า

ครูส่วนใหญ่ยังมีความรู้และประสบการณ์ทางด้านสื่อทัศนศึกษาบ้าง กังจะเห็นได้ว่าครูส่วนมากไม่เคยเข้ารับการอบรมทางด้านสื่อทัศนศึกษา และยังมีครูจำนวนหนึ่งที่ไม่มีความรู้ทางด้านสื่อทัศนูปกรณ์เลย นอกจากนี้ครูยังไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการใช้สื่อทัศนูปกรณ์ในการประกอบการสอนอีกด้วย และมีครูจำนวนหนึ่งยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้และประโยชน์ของสื่อทัศนูปกรณ์ประกอบการสอน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าครูจำนวนนี้ ใ้ระบุว่าสามารถสอนได้โดยไม่ต้องใช้อุปกรณ์การสอน และการใช้อุปกรณ์การสอนทำให้สอนไม่ทันหลักสูตร การเตรียมอุปกรณ์การสอนทำให้เสียเวลาในการสอนและทำให้นักเรียนได้เนื้อหาวิชาน้อยไป นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มภาระแก่ครูอีกด้วย

สาเหตุและอุปสรรคที่ทำให้ครูไม่ใช้อุปกรณ์การสอนบางอย่างในการสอนวิชาภาษาอังกฤษมีประการต่าง ๆ เรียงตามจำนวนคำตอบจากมากมาหาน้อย ได้แก่ การขาดแคลนอุปกรณ์การสอนในโรงเรียน อุปกรณ์ที่โรงเรียนมีอยู่ไม่เหมาะสมกับบทเรียน ครูไม่ถนัดในการใช้ และไม่มีเวลาเตรียมในการใช้ จึงคิดว่าการใช้ทำให้เสียเวลาและสอนไม่ทันหลักสูตร นอกจากนี้อุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ โรงเรียนไม่มีงบประมาณสำหรับจัดซื้ออุปกรณ์¹

ในปี พ.ศ.2514 วาณี เวียงเกตุ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การใช้สื่อทัศนูปกรณ์ในการสอนภาษาต่างประเทศระดับมหาวิทยาลัยในพระนคร" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาความเจริญก้าวหน้าทางการใช้สื่อทัศนูปกรณ์ในการสอนภาษาต่างประเทศระดับมหาวิทยาลัย

¹ อรสา ปราชญ์นคร, "ปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อทัศนูปกรณ์ในการสอนวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดพระนครและธนบุรี," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาสื่อทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513), หน้า ข-ค.

ในพระนคร ความต้องการ ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการใช้โสตทัศนอุปกรณ์ของผู้สอน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการใช้โสตทัศนอุปกรณ์ในการสอนภาษาต่างประเทศต่อไป ผลการวิจัยปรากฏว่า

ผู้สอนใช้เครื่องมือและวัสดุโสตทัศน เช่น เทปบันทึกเสียง ภาพยนตร์เงียบ แผ่นเสียง แผนภูมิ ของจริง แผนที่ในระดับคอนขวางน้อย แม้ว่าผู้สอนจะรู้จักเครื่องมือและวัสดุโสตทัศนเป็นอย่างดีแล้วก็ตาม การใช้อุปกรณ์บางชนิดไม่สะดวก และมหาวิทยาลัยยังขาดแคลนโสตทัศนอุปกรณ์ชนิดต่าง ๆ มากมาย ไม่เพียงพอแก่ความต้องการของผู้สอน ความสามารถของผู้สอนในการใช้เครื่องมือประเภทชายังไม่ดีพอ จากปัญหาต่าง ๆ ผู้สอนทั้งหลายคิดว่า การบริการทางโสตทัศนควรที่จะได้รับงบประมาณอย่างเพียงพอสำหรับการดำเนินงาน คำนนี้ นอกจากนี้โสตทัศนอุปกรณ์ยังใช้กันอย่างกว้างขวางในการสอนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ เช่น ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน ภาษาญี่ปุ่น มากกว่าภาษาอังกฤษ ภาษาอังกฤษซึ่งสอนในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มักจะมีการสอนในระดับต่างกัน เช่น ระดับชมเสริม ระดับต้น ระดับกลาง และระดับปลาย ในขณะที่ภาษาต่างประเทศภาษาอื่นมีการสอนระดับบรรทัดฐาน ซึ่งมีความจำเป็นที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างถูกต้องและต้องอาศัยการฝึกฝน ดังนั้นจึงต้องอาศัยโสตทัศนอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการสอนมาก ความจำเป็นและความต้องการของผู้สอนภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศอื่น ๆ จึงมีความแตกต่างกัน ¹

ในปี พ.ศ.2521 เจิมขวัญ บุณนาค ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสำรวจปัญหาและอุปสรรคการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสแบบใหม่ในโรงเรียนสาธิตและโรงเรียนรัฐบาลบางแห่ง" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสแบบแบบใหม่ ทั้งที่เกี่ยวกับตัวนักเรียน ครูผู้สอน และอุปกรณ์การเรียนการสอน

¹ วาณี เวียงเกตุ, "การใช้โสตทัศนอุปกรณ์ในการสอนภาษาต่างประเทศระดับมหาวิทยาลัยในพระนคร," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514), หน้า ๖.

ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้ นักเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาที่มีประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต และการเรียนแบบแผนใหม่ที่น่าสนใจ สนุกสนาน ทำให้ไม่เบื่อในการเรียน หากแต่เกิดจากปัญหาและอุปสรรครอบด้านที่ทำให้บางครั้งการเรียนไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นทางด้านตัวผู้เรียนก็คือ ในการเรียนภาษาฝรั่งเศสในระยะแรก นักเรียนไม่เข้าใจความหมายและคำพูดจากเทป ทำให้ไม่สามารถออกเสียงได้อย่างถูกต้อง นักเรียนไม่ค่อยเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างไวยากรณ์ภายหลังที่เรียนจนบทเรียนแล้ว และนอกจากนี้ปัญหาที่นักเรียนประสบเกี่ยวกับอุปกรณ์การเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสแบบใหม่ก็คือ ราคาหนังสือเรียนและหนังสือประกอบที่ค่อนข้างแพง รวมทั้งความไม่สมบูรณ์ของอุปกรณ์การเรียนการสอน เพราะมีผลต่อความสนใจและการตั้งใจเรียนด้วย ทางด้านตัวครูผู้สอนนั้นนักเรียนมีความเห็นว่า ลักษณะครูผู้สอนภาษาฝรั่งเศสแบบใหม่ควรจะมีคุณลักษณะครู ภาษาฝรั่งเศสอย่างดีและมีความรู้ที่นอกเหนือจากบทเรียนด้วย ตลอดจนมีเทคนิคและวิธีสอนที่น่าสนใจและสอนเพิ่มเติมนอกเหนือจากบทเรียน นอกจากนี้ครูควรจะสามารถอธิบายศัพท์และสำนวนภาษาฝรั่งเศสโดยแปลเป็นภาษาไทยหรือภาษาฝรั่งเศสอย่างง่าย ไม่ควรพูดภาษาฝรั่งเศสอย่างเดียว เพราะจะทำให้ไม่เข้าใจ รวมทั้งต้องมีความสามารถในการใช้อุปกรณ์การเรียนการสอนด้วย

ในปีเดียวกัน จันตรี คุปตะวาทีน ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูภาษาอังกฤษต่อปัญหาการสอนระดับประถมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร" โดยมีความมุ่งหมายเพื่อสำรวจสภาพทั่วไปเกี่ยวกับครูผู้สอนและความคิดเห็นของครูภาษาอังกฤษต่อปัญหาการสอนหลักสูตร (2503) และแบบเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร รวมทั้งหาวิธีแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ อันจะเป็นผลให้การเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับนั้นบรรลุความมุ่งหมายได้ดียิ่งขึ้น

¹ เจิมขวัญ มุขนาค, "การสำรวจปัญหาและอุปสรรคการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสแบบใหม่ในโรงเรียนสาธิตและโรงเรียนรัฐบาลบางแห่ง," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 60-61.

ผลการวิจัยปรากฏว่า ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการสอนมากที่สุดคือ การออกเสียงของนักเรียนกับพื้นฐานความรู้ของนักเรียนไม่เท่ากัน ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรและแบบเรียน ครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่า หลักสูตรมีจุดมุ่งหมายไม่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน แบบเรียนก็เช่นกัน ควรปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตรจริงได้ ปัญหาการใช้อุปกรณ์และการจัดทำที่เป็นปัญหามากก็คือ ครูไม่มีโอกาสใช้บทเรียนทางโทรทัศน์ประกอบการสอน โรงเรียนไม่มีผู้อำนวยการในการผลิตอุปกรณ์การสอนโดยเฉพาะ และครูไม่ได้รับความสะดวกในการใช้วิทยุโรงเรียนประกอบการสอน นอกจากนี้ก็มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดอุปกรณ์ให้ตรงกับเนื้อหาในบทเรียน เวลาในการจัดทำอุปกรณ์ สถานที่เก็บรักษาอุปกรณ์ที่ใช้แล้ว ความเหมาะสมของห้องเรียนในการใช้อุปกรณ์บางชนิด การสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานในการใช้อุปกรณ์ ผู้สอนบางคนมีความเข้าใจจากการใช้อุปกรณ์ทำให้สอนไม่ทันหลักสูตร¹

ในปี พ.ศ. 2522 หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ได้ส่งแบบสอบถามชุด "แบบสอบถามครูผู้สอนภาษาฝรั่งเศสปี 2522" ไปให้ครูผู้สอนภาษาฝรั่งเศสทั่วประเทศไทย ผลจากการตอบแบบสอบถาม พอสรุปได้ดังนี้คือ

แม้ว่าการสอนภาษาฝรั่งเศสด้วยระบบโสตทัศนศึกษาจะเป็นการลงทุนที่แพงก็ตาม แต่ได้ผลคุ้มค่า เนื่องจากเป็นการเรียนด้วยวิธีธรรมชาติ ผู้เรียนจะมีโอกาสได้ฝึกทักษะครบทุกด้าน ทั้งการฟัง การพูด และการเขียน ควบคู่กับการเรียนรู้จากภาพ และฟังเจ้าของภาษาพูด การเรียนด้วยวิธีนี้ไม่จำเป็นต้องแปลเป็นไทยในการอธิบาย ความเข้าใจจะเกิดขึ้นอย่างอัตโนมัติจากการฟังและดูภาพประกอบ นักเรียนจะเข้าใจได้รวดเร็วกว่าการเรียนแบบเก่า

¹ จันตรี คุปตะวาทีน, "ความคิดเห็นของครูภาษาอังกฤษต่องานการสอนระดับประถมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 70-72.

และในขณะที่เรียนจะไม่คิดเป็นภาษาไทย ทั้งยังสามารถจำประโยคได้อย่างแม่นยำ และนำไปใช้กับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ เมื่อปรากฏเหตุการณ์นั้นเช่นเดียวกับในเนื้อเรื่องของบทเรียน การไต่ถาม และฟังเสียงเจ้าของภาษาพูดฝรั่งเศสอยู่ทุก ๆ วัน จึงทำให้ผู้เรียนสามารถพูดได้ คว้ยสำเนียงฝรั่งเศสที่ถูกต้อง นอกจากนี้การเรียนควยระบบโสตทัศนศึกษาจะทำให้ผู้เรียน สนุกสนาน ไม่เบื่อหน่ายเหมือนกับการนั่งดูภาพยนตร์หรือดูโทรทัศน์ ซึ่งผู้รู้จำเรื่องใดคี่ ดังนั้น การเรียนควยโสตทัศนศึกษาซึ่งชมชามในสมองของผู้เรียนได้อย่างงายตาย และรวดเร็วมาก กว่ากรเรียนควยวิธีเปิดตำราอธิบายแบบเก่า

ทางค่านปัญหาเกี่ยวกับผู้สอนปรากฏว่า ผู้สอนยังขาดความเข้าใจในเรื่องการใช้ โสตทัศนูปกรณ์ ขาดประสบการณ์คานโสตทัศน ไม่เคยเรียนรู้เกี่ยวกับคานนี้มาก่อน จึงทำให้ ไม่ใช่อุปกรณ์ที่มีอยู่เลย นอกจากนั้นก็มีปัญหาในเรื่องการไม่ได้รับความสนับสนุนจากผู้บริหาร อุปกรณ์บางชิ้นมีราคาแพง และไม่มีสถานที่เก็บอุปกรณ์โดยเฉพาะ จากปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ ทางหน่วยศึกษานิเทศก์ ภาควิชาภาษาฝรั่งเศส ก็ได้แนะนำวิธีการใช้อุปกรณ์ชนิดต่าง ๆ การ สร้างอุปกรณ์อย่างงาย ๆ ในราคาถูก รวมทั้งได้จัดให้มีการอบรมการใช้โสตทัศนูปกรณ์เป็น ลำดับชั้นให้กับครูใหม่ในทุก ๆ ปีการศึกษา¹

¹ Bureau des Inspections, Bulletin Pedagogique, N° 1-7, 7 (Juin - Decembre), (Bangkok: La Section de Français, Bureau des Inspections, Département de l'Enseignement Général, Ministère de l'Education, 1979.

เอกสารงานวิจัยในต่างประเทศ

Louis Forsdale¹ ซึ่งเป็นศาสตราจารย์ทางภาษาอังกฤษและ Gerald Dykstra ศาสตราจารย์ทางภาษาศาสตร์และภาษาสเปน แห่งวิทยาลัยครูของมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย สหรัฐอเมริกา ได้ทำการทดลองการสอนภาษาต่างประเทศโดยใช้ภาพยนตร์เสียง 8 ม.ม. แบบฟิล์มลูป (8 m.m. Sound Film in Cartridge-Loading Projectors) การใช้ภาพยนตร์เสียง 8 ม.ม. แบบฟิล์มลูปนี้สะดวกในการใช้มากกว่าเครื่องฉายภาพยนตร์แบบธรรมดาซึ่งเราคุ้นกัน ฟิล์มภาพยนตร์แบบนี้จะบรรจุอยู่ในกล่องพลาสติก (plastic cartridge or cassette) เมื่อต้องการฉายภาพก็นำกล่องฟิล์มใส่เข้าไปในช่องของเครื่องฉาย และเมื่อกดสวิตช์ให้เครื่องทำงานแล้วภาพก็จะปรากฏบนจอ

ศาสตราจารย์ทั้งสองท่านได้นำเทคนิคการใช้ภาพยนตร์ 8 ม.ม. แบบฟิล์มลูปนี้เข้ามาประกอบการสอนในห้องเรียนและห้องปฏิบัติการทางภาษา โดยให้ผู้เรียนบังคับเครื่องด้วยตนเอง ผู้เรียนจะได้เรียนบทสนทนาจากภาพที่ปรากฏบนจอซึ่งเป็นระบบการเรียนแบบ "Face-to-Face" ในการใช้ฟิล์มลูปแบบนี้ผู้เรียนอยู่ในห้องปฏิบัติการทางภาษา ซึ่งจะมีเครื่องฉายภาพยนตร์แบบฟิล์มลูปคล้าย ๆ เครื่องรับโทรทัศน์ขนาดเล็กตั้งอยู่ข้างหน้าผู้เรียน และมีหูฟัง (earphones) สำหรับผู้เรียน เมื่อผู้เรียนเตรียมพร้อมที่จะเรียนก็จะนำ Cassette ซึ่งเป็นบทเรียนที่ตนจะศึกษามารรจุนในเครื่องฉาย ผู้เรียนก็จะได้เรียนและฝึกหัดบทสนทนา ซึ่งอาจารย์เป็นผู้เขียนบทและเป็นตัวแสดง

ผู้เรียนจะเรียนบทสนทนาโดยการสังเกตโดยตรง (Directed Observation) จากภาพที่ปรากฏบนจอ ได้ศึกษากระบวนของภาษา (Language patterns) บทสนทนา

¹ Louis Forsdale and Gerald Dyksta, "An Experimental Method of Teaching Foreign Language By Mean of 8 m.m. Sound Film in Cartridge-Loading Projectors," Language Learning (A Journal of Applied Linguistics Vol. XVII, No.1, 1963): 5-10.

จะซ้ำไปมาเพราะการทำงานของฟิล์มลูปจะเป็นไปอย่างติดต่อกันเรื่อย (Continuous loop) ดังนั้นเมื่อบทสนทนาจบก็จะเริ่มใหม่ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนซ้ำ ส่วนเนื้อหาของบทเรียนจากฟิล์มลูปทั้งเกี่ยวกับคำานภาษาศาสตรและวัฒนธรรมนั้นจะบรรจุในคู่มือเล่มเล็ก ๆ

การใช้ฟิล์มลูปในการสอนนี้ อาจารย์ผู้ทำการทดลองได้จัดทำฟิล์มลูปในการใช้สอน 2 ชุด คือ Cartridge A และ Cartridge B ผู้เรียนจะศึกษาและฝึกหัดบทสนทนาจาก Cartridge A จนผู้เรียนรู้สึกว่าคุณมีความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาจากบทสนทนาเป็นอย่างดีแล้ว ผู้เรียนก็จะเปลี่ยนมาใช้ Cartridge B ซึ่งมีเนื้อหาของบทสนทนาเหมือน Cartridge A แต่ต่างกันอยู่ที่วาทสนทนาของบุคคลในตัวของบทสนทนานั้นขาดไป 1 คน คือผู้สนทนาในบทนั้นมีทั้งหมด 3 คน ก็จะปรากฏแต่เสียงการสนทนาของ 2 คน ส่วนของอีกคนนั้นจะเก็บไว้ ผู้เรียนจะต้องมีบทบาทในการเรียนขั้นนี้คือ จะต้องพูดตอบโต้บทสนทนาออกมา ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกพูดตอบโต้จนกระทั่งเข้าใจบทเรียน

แนวการสอนชนิดใหม่นี้ปรากฏว่าเป็นผลดี เพราะผู้เรียนจะรู้สึกเหมือนว่าตนได้ตอบโต้จริง ๆ ในขณะที่มีการเรียนภาษาต่างประเทศโดยใช้ เครื่องเล่นแผ่นเสียงและเทปบันทึกเสียงในห้องปฏิบัติการ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนจนเป็นนิสัย ให้มีทักษะในการพูด เพราะการพูดซ้ำมาก ๆ ก็จะเกิดความเข้าใจ สามารถตอบโต้ภาษาได้โดยอัตโนมัติ แต่การนำเอาภาพยนตร์แบบฟิล์มลูปมาช่วยในการสอนนี้ ผู้เรียนจะได้เห็นลักษณะ ท่าทาง ตลอดจนสีหน้าของผู้สนทนา จึงทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจลึกซึ้งขึ้น ได้เรียนรู้และเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมของประเทศต่างแดน การทดลองการใช้ระบบการสอนแบบนี้จะเป็นการริเริ่มเอาความก้าวหน้าทางโสตทัศนศึกษามาใช้ประกอบการสอนภาษาต่างประเทศได้เป็นอย่างมาก

ในปี ค.ศ. 1964 แพ็ต ซัลลิแวน (Pat Sullivan) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "Instructional Problems of Texas Secondary School English Teachers" มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะสำรวจปัญหาในการสอนของครูสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา เท็กซัส ผลปรากฏว่า

ปัญหาการใช้ไวยากรณ์วัจนวิทยาเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดปัญหาหนึ่งในการสอนภาษาอังกฤษ
 ปัญหาไวยากรณ์วัจนวิทยาทั้งประเภทวัจนวิทยาและประเภทเครื่องมืออยู่ในสภาพที่ไม่ดี นอกจากนี้ครูผู้
 ใช้นิเทศวิทยาวัจนวิทยายังขาดประสบการณ์ในการใช้อย่างมาก ¹

ในปี ค.ศ. 1967 รัสเซล ฮาร์โรวด์ บิชอป (Russell Harold Bishop)
 ได้ทำการศึกษาการใช้วิธีสอนภาษาต่างประเทศที่ใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐโอเรกอน
 ตามโครงการ FLES : (Foreign Language Elementary School) หรือโครงการ
 สอนภาษาต่างประเทศในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า

วิธีสอนที่ครูใช้โดยเฉลี่ย เช่น การใช้คนตรี การใช้เพลง การแสดงเรื่องตลกสั้น ๆ
 และการแสดงแบบละคร รวมไปถึงการฝึก (Drills) การแสดงบทบาท (Role Play)
 และการฝึกพูด-ฝึกฟัง อุปกรณ์การสอนที่ใช้โดยเฉลี่ยที่สุดก็คือ เครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องบันทึก-
 เสียง แผ่นเสียง เครื่องใช้หูฟัง (Earphone) ภาพยนตร์ และเกมส์ต่าง ๆ

วิธีการวัดผลที่ใช้โดยเฉลี่ย ได้แก่ การถามตอบปากเปล่า สอบโดยให้นักเรียนวาดรูป
 ตามที่ครูสั่งให้ทำ (Drawing Quizzes) ทดสอบเขียนตอบในกระดาษข้อสอบจากเพ
 มบันทึกเสียง การทดสอบโดยใช้เกมส์ต่าง ๆ

สำหรับวิธีสอนที่ครูใช้ไม่ได้ผล ได้แก่ การให้ทำแบบฝึกหัดแปล การใช้วิธีการ
 อธิบายกฎเกณฑ์ไวยากรณ์ การใช้วิธีฝึกซ้ำ ๆ มากเกินไป การใช้วิธีฝึกพูด-ฝึกฟังโดยไม่มี
 ภาพหรือของจริง ซึ่งจะช่วยย่นความเข้าใจให้เห็นมากพอ ตลอดจนจนถึงการใช้บทเรียนก่อน
 หรือหลังการเรียนโดยโทรทัศน์

อย่างไรก็ดีจากการสำรวจครั้งนี้ พบว่า ครูได้ใช้วิธีสอนหลายวิธีต่าง ๆ กัน การ
 สอนที่นิยมจะใช้วิธีสอนหลายอย่าง และใช้อุปกรณ์มากขึ้น โดยเฉพาะครูที่สอนภาษานั้นได้

¹ Pat Sullivan, "Instructional Problems of Texas Secondary School English Teachers," Dissertation Abstracts. (Vol. XXV, No. 5, 1964): 2874A - 2875A.

เข้ารับการอบรมอยู่อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนั้นยังมีการให้ครูสอนภาษาได้เดินทางไปศึกษาในต่างประเทศเพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสิทธิภาพของครู ¹

สตีเวน แดเรียน (Steven Darian) ได้ศึกษาประวัติการสอนภาษาอังกฤษในฐานะที่เป็นภาษาต่างประเทศแก่นักศึกษาในวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา ในเขตที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาประจำชาติด้วย ระหว่างปี ค.ศ. 1881-1965 เขาได้เห็นว่าสิ่งสำคัญในการสอนก็คือ ท้องคำนี้ถึงแบบเรียนและอุปกรณ์การสอนให้มาก ²

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนประกอบในการสอนการเรียนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ปรากฏว่าจะได้ผลการวิจัยที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ในการใช้สื่อการสอนประกอบในการเรียนการสอนนั้น มีปัญหาทางด้านตัวครูผู้สอน ปัญหาทางด้านงบประมาณ และปัญหาทางด้านผู้บริหารโรงเรียน เป็นที่น่าสังเกตเป็นอย่างยิ่งว่า ถึงแม้ว่าเรื่องดังกล่าวได้มีผู้ทำการวิจัยคิดต่อกันมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่ในอดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบันแล้วก็ตาม แต่ก็ปรากฏว่าการใช้สื่อการสอนประกอบในการเรียนการสอนนั้นยังคงประสบปัญหาอยู่เช่นเดิม ซึ่งก็แสดงให้เห็นว่า ทางด้านผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย ไม่ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับผลงานวิจัยดังกล่าวทั้งหลายว่าจะมีผลต่อการปฏิบัติงานของตนอย่างไร และจะช่วยในการพัฒนาการศึกษาของประเทศชาติอย่างไรบ้าง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่า ผลงานทางด้านวิจัยนี้ยังไม่ได้มีการเผยแพร่อย่างกว้างขวางในวงการศึกษานัก ผู้สอนไม่มีโอกาสได้อ่านและศึกษายผลงานเหล่านี้เลย

¹ Russell Harold Bishop, "Foreign Language in the Elementary School: A Study of Methods in Selected Areas of Oregon," Dissertation Abstracts 27 (January 1967): 2093-2094.

² Steven G. Darian, "A History of Teaching of English as well as Foreign Language in American Colleges and Universities 1881-1965," Dissertation Abstracts 29 (February 1969): 2695A-2696A.

เพราะงานด้านวิจัยนี้มักจะอยู่ในวงจำกัดเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้การจัดการศึกษาตลอดจนการเรียนการสอนของประเทศไทยเราไม่เจริญเท่าที่ควร อย่างไรก็ตามถ้าหากว่าบุคคลดังกล่าวจะมีความรู้ทางด้านโสตทัศนศึกษาตั้งจะกล่าวต่อไปบ้างแล้ว ก็คงจะช่วยให้ปัญหาอันเกิดเนื่องจากการใช้สื่อการสอนลดลงได้

ความหมายของโสตทัศนศึกษา (Audio-Visual Education)

คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good) ได้ให้คำจำกัดความของโสตทัศนศึกษาไว้ว่า "โสตทัศนศึกษาเป็นสาขาวิชาของวิชาการศึกษา ที่สอนเกี่ยวกับการผลิต การเลือก และเทคนิคการสอนโดยใช้วัสดุอุปกรณ์และกระบวนการสอนที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวหนังสือเป็นสำคัญ" ¹

โรเบิร์ต อี เดอ คีฟเฟอร์ (Robert E. De Kieffer) ได้ให้ความเห็นว่า คำ Audio-Visual มาจากรากศัพท์ภาษาลาติน 2 คำ คือ audio มาจากรากศัพท์ว่า audire แปลว่า ฟัง (to hear) Visual มาจากคำว่า visus แปลว่าการเห็น (seeing or sight) เดอ คีฟเฟอร์ กล่าวว่า โสตทัศนศึกษา คือ ประสบการณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ที่นำมาใช้สอนโดยให้เห็นด้วยตา หรือมีเสียงประกอบ ²

หลุยส์ ชอร์ส (Louis Shores) ได้ให้ความหมายของโสตทัศนศึกษาว่า หมายถึง วิธีทางของการเรียนรู้ ที่เรียนโดยอาศัยเครื่องมือในการสื่อความหมายโดยผ่านประสาทความรู้สึก อันได้แก่ การเห็น การฟัง การสัมผัส การลิ้มรส และการดมกลิ่น เป็นต้น ³

¹ Carter V. Good, Dictionary of Education, 3d ed. (New York: McGraw-Hill Book Co., 1973), p. 50.

² Robert E. De Kieffer, Audio Visual Instruction, (New York: The Center for Applied Research in Education Inc., 1965), p. 1.

³ Louis Shores, Instructional Materials : An Introduction for Teachers (New York: Ronald Press Co., 1960), p. 10.

โสตทัศนูปกรณ์

บราวน์ เลวิส และ ฮาร์เคอโรด (Brown, Lewis, Harclerod) ได้กล่าวไว้ว่า

อุปกรณ์โสตทัศนศึกษาโดยทั่วไป มีความหมายกว้างขวางจนกล่าวได้ว่า วัสดุใดก็ตามที่ นอกเหนือไปจากตัวหนังสือโดยตรง ซึ่งสามารถช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ เราเรียกว่า อุปกรณ์ทั้งสิ้น เช่น การสาธิต การศึกษานอกสถานที่ การแสดงละคร การก่อให้เกิด Contrived Experience ของจริง ของลอกแบบ หุ่นจำลอง งานแสดง รวมถึง ภาพยนตร์ เสียง โทรทัศน์ ระบุขยายเสียง รูปภาพ แผนภาพ แผนที่ แผนภูมิ ฯลฯ ซึ่งวัสดุเหล่านี้ไม่เพียงแต่กระตุ้นโสตสัมผัสและจักษุสัมผัสเท่านั้น แต่อาจมีวิธีการที่ กว้างขวางออกไปในการสร้างประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมให้แก่นักเรียน ¹

แฮส และ แพคเกอร์ (Hass และ Packer) ได้ให้ความหมายของโสต-ทัศนูปกรณ์ไว้ว่า

- อุปกรณ์การสอนเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่ช่วยครูในการถ่ายทอดสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นความจริง ทักษะ ทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจ และความซาบซึ้งไปยังผู้เรียน
- ทัศนวัสดุอุปกรณ์เป็นเครื่องมือประกอบการสอนชนิดหนึ่งที่ผู้เรียนสามารถจะเห็นได้ แต่ไม่ไต่ยืนเสียง
- โสตวัสดุอุปกรณ์เป็นเครื่องมือประกอบการสอนที่ผู้เรียนสามารถไต่ยืนแต่ไม่สามารถจะเห็น
- โสตทัศนูปกรณ์เป็นเครื่องมือประกอบการสอนที่เราสามารถจะไต่ยืนและมองเห็นได้ คือเท่า ๆ กัน ²

¹ Brown, Lewis and Harclerod, A-V Instructional Materials and Methods (New York: McGraw-Hill Book Co., 1959), p. 18.

² Kenneth B. Hass, and Harry G. Parker, Preparation and Use of Audio-Visual Aids, 3d ed. (New York: Prentice-Hall, 1955), p. 11.

ศาสตราจารย์ สำเภา วรวงูร แห่งภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้ความหมายของโสตทัศนอุปกรณ์ไว้ว่า โสตทัศนอุปกรณ์ หมายถึง อุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นวัสดุ เครื่องมือ หรือกิจกรรมที่ครูเลือกและวางแผน การใช้ให้มีบูรณาการเข้าไปในเนื้อหาของหลักสูตรวิชาต่าง ๆ อย่างเหมาะสมกับความต้องการตามระดับชั้น สติปัญญา และความสามารถของนักเรียน เพื่อให้กระบวนการสอนการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด¹

สื่อการสอน

ชอร์ส (Shores) กล่าวว่า สื่อการสอนเป็นเครื่องมือช่วยในการสื่อความหมายใด ๆ ก็ตาม ที่จัดโดยครูและนักเรียนเพื่อเสริมการเรียนรู้ เครื่องมือการสอนทุกชนิดจัดเป็นสื่อการสอน เช่น หนังสือในห้องสมุด โสตทัศนอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สไลด์ फिल्मสตริป รูปภาพและแผนที่ ตลอดจนวัสดุของจริง และทรัพยากรจากชุมชน เป็นต้น²

วิรุพท์ ลีลาพถธี ได้ให้ความหมายของสื่อการสอนว่า หมายถึง วัสดุ (materials) และอุปกรณ์ (equipment) รวมกัน อย่างเช่น ภาพนิ่งเป็นวัสดุ ประกอบด้วยตำราเรียน फिल्मสตริป สไลด์ ภาพโปร่งใสข้ามสีรยะ หรือภาพบนกระดานนิเทศ ส่วนเครื่องฉายต่าง ๆ หรือตัวกระดานนิเทศเป็นอุปกรณ์ (equipment) ทั้งวัสดุและอุปกรณ์รวมกันเป็นสื่อ (Medium)³

¹ สำเภา วรวงูร, "คำบรรยายวิชาการบริหารงานโสตทัศนศึกษา," ภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.

² Louis Shores, Instructional Materials : An Introduction for Teachers, p. 3.

³ วิรุพท์ ลีลาพถธี, "คำบรรยายวิชา Utilization of Instructional Media," ภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521. (อัครสำเนา), หน้า 21.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ได้ให้ความหมายของสื่อการสอนไว้ดังนี้

สื่อการสอน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์และวิธีการประกอบการสอนเพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการสื่อความหมาย ที่ผู้สอนประสงค์จะส่งหรือถ่ายทอดไปยังผู้เรียนโดยมีประสิทธิภาพ ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

1. สิ่งสิ่งเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ซึ่งเรียกว่า วัสดุ ได้แก่ รูปภาพ แผนภูมิ ซอล์ด แบบเรียน ภาพยนตร์ เป็นต้น
2. เครื่องมือที่มีความคงทนถาวร ซึ่งเรียกว่า อุปกรณ์ ได้แก่ กระดานดำ โต๊ะ เกาอี้ เครื่องฉาย เครื่องเสียงต่าง ๆ
3. กระบวนการและวิธีการ ซึ่งรวมทั้งวิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์และกระบวนการที่เป็นอิสระ คือไม่คงอยู่ในวัสดุอุปกรณ์อย่างเดียว เช่น การฟังวิทยากร การศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น¹

ประเภทของสื่อการสอน

เวอร์นอน เอ็ด เกอร์แลช และ โดแนลด์ พี อีเลียส (Vernon S. Gerlach and Donald P. Ely) ได้แยกสื่อการสอนออกเป็น 7 ประเภท คือ

1. ของจริงและตัวบุคคลรวมทั้งสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ เช่น การสาธิต การทดลอง การศึกษานอกสถานที่
2. สื่อการสอนประเภทภาษาพูดหรือภาษาเขียน หมายถึง คำพูด คำรา วัสดุตีพิมพ์ คำอธิบายในสไลด์ फिल्मสตริป แผนภาพโปรงแสง
3. วัสดุกราฟิก เช่น แผนภูมิ แผนภาพ แผนสถิติ ไปสู่เตอร์ การ์ตูน แผนที่ ลูกโลก ภาพวาด ฯลฯ วัสดุประเภทนี้นอกจากจะนำมาใช้โดยตรงแล้ว, ยังปรากฏในหนังสือ ตำรา แบบเรียน หนังสืออ้างอิงต่าง ๆ บนแผนภาพโปรงแสง ใน फिल्मสตริป สไลด์ เป็นต้น
4. ภาพนิ่งเป็นภาพที่ได้จากการถ่ายภาพ ได้แก่ ภาพถ่ายทั่ว ๆ ไป อาจใช้โดยลำพังหรือใช้กับเครื่องฉายภาพที่ขยายให้ใหญ่ขนาดตามต้องการ นอกจากนี้ยังหมายถึง

¹ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคนอื่น ๆ, ระบบสื่อการสอน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 90.

จานเสียง เป็นต้น วิทยุก็ต้องใช้เครื่องรับ แอปก็ต้องใช้เครื่องบันทึกเสียงและเครื่องเล่นจานเสียงก็เช่นกัน ล้วนทั้งมีแต่จานเสียงไม่มีเครื่องเล่นก็จะฟังไม่ได้ ดังนั้นสื่อการสอนพวกนี้จะฟังเสียงก็ต้องอาศัยเครื่องมือประกอบด้วย ¹

ศาสตราจารย์ สำเภา วรวงศ์ ใต้แยกประเภทของสื่อการสอนออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. วัสดุและเครื่องมือที่ไม่ต้องฉาย ได้แก่ วัสดุเครื่องมือที่ไม่ต้องอาศัยเครื่องฉายและจอ เช่น รูปภาพ แผนภูมิ กราฟ ของจริง ของตัวอย่าง หุ่นจำลอง ลูกโลก แผนที่ กระดานดำ ป้ายนิเทศ ฯลฯ รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ทัศนศึกษา การแสดงละคร นิทรรศการ การสาธิต และการทดลอง เป็นต้น
2. วัสดุและเครื่องมือที่ต้องฉาย ได้แก่ สิ่งที่ต้องใช้เครื่องฉาย เช่น สไลด์ फिल्मสตริป फिल्मลูป แผนภาพโปร่งแสง ภาพยนตร์ ภาพทึบแสง บุรุษคาสิงที่จะนำไปฉายเหล่านี้ มีค่ารวม เรียกว่า วัสดุ ส่วนเครื่องซึ่งใช้ฉาย ได้แก่ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายฟิล์มสตริป เครื่องฉายภาพขามศีรณะ เครื่องฉายภาพทึบแสง เครื่องฉายภาพจุลทัศน์ เหล่านี้เรียกว่า อุปกรณ์
3. โสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์ ได้แก่ วัสดุและอุปกรณ์เกี่ยวกับเสียง เช่น แผ่นเสียง เทปและเครื่องเล่นแผ่นเสียง เครื่องเทป เครื่องรับวิทยุ เครื่องขยายเสียง ²

¹ Robert E. De Kieffer, Audio-Visual Instruction, p. 117.

² สำเภา วรวงศ์, เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการและนิเทศงาน โสตทัศนศึกษา, (ภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), (อัดสำเนาไม่เรียงหน้า).

ความสำคัญของการสอน

การสอนทำให้การเรียนรู้สูงขึ้น ประหยัดเวลา สอนช่วยถ่ายทอดความคิดระหว่างครูกับนักเรียน ช่วยสร้างความเข้าใจในเรื่องราวที่ครูสอนได้เร็วและจำได้อย่างถาวร ลืมได้ยาก¹

ด้วยเหตุนี้การสอนจึงมีความสำคัญมากต่อการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะการสอนจะทำหน้าที่เป็นตัวกลางช่วยในการสื่อความหมาย อันจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมขึ้น นอกจากนี้การขยายตัวอย่างรวดเร็วของวงการศึกษ เช่น การขยายตัวทางวิชาการ การขยายตัวของจำนวนประชากรของประเทศ การขยายตัวทางจิตวิทยาการศึกษา ตลอดจนการขยายตัวทางเทคโนโลยีและวัสดุการศึกษาต่าง ๆ ทำให้ครูต้องคิดหาวิธีการต่าง ๆ มากมายเพื่อที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอน สอนจึงได้เข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญดังนี้

1. เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น ก็ทำให้จำนวนของผู้เรียนขยายเพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัว สอนจึงเข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญในอันที่จะปรับปรุงการสอนให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน

2. สอนจะช่วยแก้ปัญหาพื้นฐานหรือภูมิหลังของนักเรียนที่แตกต่างกัน อันเนื่องมาจากการย้ายถิ่นอื่น ๆ ไปเรียนรวมกันในชุมชน หากครูรู้จักใช้สอนและมีเทคนิคที่พอ

3. ผู้เรียนที่มีประสบการณ์หรือพื้นภูมิหลังดีแล้ว ย่อมต้องการครูที่มีวิธีการสอนที่ดี สอนจะช่วยให้การสอนของครูบรรลุเป้าหมาย

4. นักเรียนที่อยู่ในสภาพเสียเปรียบหรือผู้ยากไร้ อาจได้ประโยชน์จากสอนที่ครูจัดเตรียมไว้

¹ Maurice P. Hunt, Teaching High School Social Studies

(New York: Harper & Brothers, 1955), p. 369.

อีริกสัน (Erickson) ได้สรุปบทบาทและความสำคัญของสื่อการสอนไว้ดังนี้

1. ช่วยจัดและเสริมประสบการณ์ให้นักเรียนมากขึ้น
2. ช่วยให้ครูจัดหาเนื้อหาวิชาที่มีความหมายต่อชีวิตของเด็ก
3. ช่วยให้ครูแนะนำและควบคุมให้นักเรียนใหม่มีปฏิริยาสัมพันธ์ในทางที่พึงปรารถนาต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ในการเรียนรู้
4. ช่วยให้นักเรียนสามารถประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไปตามเนื้อหาวิชา
5. ช่วยให้ครูสามารถสอนได้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้
6. ช่วยให้ครูสอนเนื้อหาใตงายขึ้น
7. ช่วยให้ครูสอนไครวดเร็วและถูกต้องมากขึ้น เพราะครูมีเครื่องมือที่ทันต่อเหตุการณ์¹

สื่อการสอนกับการสอนการเขียนภาษา

ดร.ไบรซ์ แวน ไชออก ผู้เชี่ยวชาญภาษาศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยมิชิแกน ซึ่งได้มาช่วยการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทย ตามโครงการภาษาอังกฤษภาคพื้นเอเชีย-อาคเนย์ (SEAREP) ได้กล่าวว่า

... แม้ว่านักเรียนจำนวนล้าน ๆ ในโลกนี้ได้เรียนภาษาต่างประเทศ แต่ส่วนมากไม่ค่อยประสบความสำเร็จนัก หมายความว่า เขาไม่สามารถใช้ภาษานั้น ๆ ในวิถีทางต่าง ๆ ได้คือพอ จึงเป็นที่ชัดเจนว่า การเรียนการสอนภาษาต่างประเทศที่โดยแท้จริง ๆ นั้น จำเป็นจะต้องมีอะไรสักอย่างเพิ่มขึ้นหรือไม่ก็จำต้องมีอะไรใหม่ ๆ สักอย่างเป็นแน่ . . .²

จากคำกล่าวข้างต้นนี้ก็พอจะสรุปได้ว่า สิ่งที่ดีกว่าเป็นของใหม่ ๆ และจะสามารถช่วยให้การสอนการเขียนภาษาได้ผลดียิ่งขึ้นนั่นก็คือ สื่อการสอนนั่นเอง ทั้งนี้เพราะ

¹ Calton W. H. Erickson, Administrating Instruction Media Programmes (New York: The Macmillan Company, 1971), pp. 108-109.

² ดร.ไบรซ์ แวนไชออก ศิลป วรรณศิลป์ (เรียบเรียง), "พัฒนาวิธีสอนภาษาอังกฤษ," ศูนย์ศึกษา 11 (สิงหาคม 2507): 69.

การสอนพูด สอนเขียน ดังเช่นการสอนภาษาต่างประเทศในัจจุบันนี้มักจะสอนโดยวิธีโสตทัศนศึกษา (la méthode audio-visuelle) ¹ โดยมีการใช้สื่อการสอนกันทั้งสิ้น ทั้งในเรื่องการสอนแบบโสตทัศนศึกษานี้ เดอนี จีราร์ด (Denis Girard) ได้เขียนไว้ในหนังสือ *Linguistic & Foreign Language Teaching* โดยกล่าวว่า การสอนแบบโสตทัศนศึกษา (Audio-visual) นี้ไม่ได้หมายถึงแต่การใช้เทปบันทึกเสียง หรือ เครื่องฉายภาพ (projector) เท่านั้น แต่รวมถึงเทคนิคการใช้โสตทัศนอุปกรณ์ด้วย ครูควรจะมีขั้นตอนและหลักในการใช้อุปกรณ์การสอนเหล่านั้น ² ทั้งนี้เพราะอุปกรณ์การสอนนั้นมีอยู่แล้วตามธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ เพียงแต่ว่าครูจะเป็นผู้ที่มีความคิด สามารถนำมาคิดแปลงนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสอนได้อย่างเหมาะสมกับบทเรียนและเรื่องราวที่สอนหรือไม่เพียงใดเท่านั้น ³

ในการสอนภาษาแผนใหม่ไม่ว่าจะเป็นวิธีใดก็ตาม ควรคำนึงถึงพื้นฐานทางค่านภาษาศาสตร์และพื้นฐานทางค่านจิตวิทยาด้วย ซึ่งเป็นหลักของการสอนแบบโสตทัศนศึกษา พื้นฐานทางค่านภาษาศาสตร์ที่เป็นหลักสำคัญของการสอนแบบโสตทัศนศึกษาก็คือ

1. การสอนภาษานั้นควรสอนรวม ๆ กันไปไม่ควรแยกว่า กำลังสอนเรื่องอะไร ควรจะสอนโครงสร้างของประโยค ไวยากรณ์ การออกเสียงและสำเนียงไปพร้อมกัน จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ไม่สับสน และจะเป็นไปอย่างอัตโนมัติ

¹ Daniel COSTE, and Vector FERENCZI, "Méthodologie et moyens audio-visuels," Le Français dans le Monde : Guide Pédagogique pour le Professeur le Français (Paris: Hachette et Larousse, 1969), p. 67.

² Denis Girard, Linguistic & Foreign Language Teaching (Molita: St.Pauls Press, 1972), pp. 20-31.

³ กรสกา (นามแฝง), "ในแวดวงการเรียนการสอน : อุปกรณ์การสอนนั้นใครอยู่ใกล้ตัวเรา," คุรุปริทัศน์ 4 (มิถุนายน 2522): 30.

2. การสอนภาษาต่างประเทศนั้นจะต้องคำนึงถึงการที่ผู้เรียนจะถ่ายทอดเสียง และโครงสร้างภาษาแม่มาสู่ภาษาต่างประเทศ

3. ควรคำนึงถึงภาษาพูดก่อน เพื่อเป็นการวางรากฐานแห่งความเข้าใจเสียก่อน การเข้าใจเนื้อหาของบทเรียนที่เรียนอยู่ในหนังสือเรียน และหัดเขียนหรือแต่งประโยคเป็น เรื่องที่ควรจะทำหลังจากการฝึกพูดปากเปล่าได้อย่างคล่องแคล่วแล้ว

4. ภาษาที่ใช้ในการสอนนั้นควรจะเป็นภาษาที่ใช้สนทนาบ่อย ๆ หรือใช้ในการ ติดต่อสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว

5. ความเคยชินในการใช้ภาษาจะทำให้ผู้เรียน เรียนบทสนทนาได้อย่างรวดเร็ว และจะนำมาใช้ได้เสมอเมื่อต้องการ

นอกจากนี้ในการเรียนภาษานั้น จะต้องอาศัยการ เรียนรู้ตามธรรมชาติเพื่อถ่ายทอด ระบบภาษาแม่สู่ระบบภาษาต่างประเทศ เพราะการศึกษาเกี่ยวกับภาษาเมื่อนั้นเด็กจะเกิด การเรียนรู้จากการฟังและพูดมาก่อนจึงจะอ่านและเขียนทีหลัง เมื่อได้รับฟังคำพูดหรือข่าวสาร ก็มักจะออกมาในรูปของการพูดมากกว่าการเขียนให้ดู ดังนั้นจึงสังเกตได้ว่าเด็กมักจะฟังก่อน พูดและอ่านไต่ก่อนเขียน จากเหตุผลดังกล่าวนี้เองจึงนำมาใช้เป็นหลักเบื้องต้นในการสอน ภาษา ดังนี้คือ

1. สอนพูดก่อนสอนเขียน
2. ภาษาที่ใช้ควรแสดงออกมาประกอบด้วยพฤติกรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจ มากกว่าให้เข้าใจตามความคิดของตนเอง โดยไม่มีสถานการณ์เด่นชัด
3. ควรจะเป็นภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร
4. หลีกเลี่ยงการใช้ภาษาแม่ในการฝึกภาษาในห้องเรียน จะใช้บ้างก็ต่อเมื่อ มีความจำเป็น

จีราร์ด (Girard) ยังได้ให้ความเห็นต่อไปอีกว่า การสอนแบบโสตทัศนศึกษา นี้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเรียนรู้ ความแตกต่างของการได้ฟังและการพูด ซึ่งทำให้เกิด ความสามารถในการสนทนาตามสถานการณ์ที่เป็นจริงได้ ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการที่ง่าย สะดวก รวดเร็วและมีความมั่นคงมาก เทคนิคในการใช้วิธีนี้มี 2 ประการ คือ

1. อุปกรณ์ที่เป็นเครื่องช่วยทำให้เกิดการเห็น จะนำมาซึ่งความเข้าใจได้โดยไม่ต้องอาศัยภาษาแม่ในการอธิบาย

2. การนำอุปกรณ์ที่ช่วยในการเห็นภาพและในการฟังเสียงมาใช้พร้อมกันจะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็วตามหลักจิตวิทยา

เทคนิคในการสอนประกอบด้วยเทคนิค 4 ขั้นตอน คือ

1. สอนให้เกิดทักษะ การฟัง และการพูด โดยใช้เครื่องมือที่เป็นอุปกรณ์การสอนขั้นนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะให้นักเรียนได้ฟังเสียงพูดพร้อมกับการเห็น เพื่อสร้างความเข้าใจให้เด็กอย่างรวดเร็ว

2. การให้ทำแบบฝึกหัดโครงสร้างโดยจะให้เรียนรู้อย่างตามธรรมชาติจากบทเรียนที่เกิดขึ้นจากบทสนทนา ซึ่งจะมีประโยชน์ในการเรียนรู้อย่างอัตโนมัติ จากแบบฝึกหัดโครงสร้างเหล่านี้จะทำให้รู้จักเกี่ยวกับระบบเสียง ระบบการรวมเสียง (คำ) ระบบการเปลี่ยนแปลงรูปคำ และระบบการเรียงคำด้วย

3. การใช้ภาษาพูดจะเป็นแบบ learn by heart เพื่อที่นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นอัตโนมัติ และจะสามารถนำความรู้มาใช้ได้ทันทีที่ต้องการตามสภาพการณ์ที่เป็นจริงในชีวิต

4. การใช้ภาษาเขียนจะเริ่มหลังจากที่นักเรียนสามารถฟังและพูดได้คล่องแล้ว

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า การเรียนการสอนแบบโสตทัศนศึกษา นอกจากจะยึดหลักเกี่ยวกับภาษาศาสตร์ จิตวิทยา และเทคนิคในการใช้เครื่องมือแล้ว ยังมีสื่อการสอนที่มีส่วนอย่างสำคัญที่ช่วยให้การเรียนรู้อาษาต่างประเทศของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในการสอนภาษานั้นครูผู้สอนภาษาต่างประเทศไม่เพียงแต่จะทราบว่าจะสอนอย่างไรเท่านั้น แต่จะต้องทราบด้วยว่าจะสอนอะไร ตลอดจนจะต้องทราบเนื้อหาที่จะสอนและทำการสอนให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้ภายในเวลาที่กำหนดไว้ด้วย ¹

¹ Edwin T. Cornelius, Jr., Language Teaching : A Guide for Teachers of Foreign Languages (New York: Thomas Y. Crowell Co., 1953), p. 11.

ว. อาร์. ลี และ เฮเลน คอปเปน (W. R. Lee และ Helen Coppen)

โลกลาวา

- สื่อการสอนจะสามารถช่วยครูสอนภาษาต่างประเทศได้หลายทาง คือ
1. ช่วยเพิ่มบรรยากาศการเรียนรู้ในห้องเรียน และช่วยใ้บทเรียนนั้นน่าสนใจ
 2. สื่อการสอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกทัศนอุปกรณ์จะช่วยให้อธิบายความหมายของคำพูดต่าง ๆ ที่ใช้ในเนื้อหาของบทเรียน
 3. สื่อการสอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกโสตอุปกรณ์จะช่วยส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาต่างประเทศของครูให้ดีขึ้น และยิ่งไปกว่านั้นยังจะช่วยในการเตรียมการสอนบทเรียนของครูให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
 4. ทั้งโสตอุปกรณ์และทัศนอุปกรณ์จะกระตุ้นให้นักเรียนสามารถพูดภาษาต่างประเทศได้ก็เท่ากับอ่านและเขียน
 5. สื่อการสอนช่วยในการให้ความรู้เกี่ยวกับพื้นฐานของวรรณคดี ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในต่างประเทศด้วย¹

การเลือกใช้สื่อการสอน

การเลือกสื่อการสอนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากในอันดับแรก แมทเชลเดอร์

(Batchelder) กล่าวว่า

สื่อการสอนไม่มีความสมบูรณ์ในตัวของมันเอง และเฉพาะตัวของสื่อการสอนก็ไม่สามารถทำให้ภาระทางการศึกษสำเร็จลุล่วงไปได้ แต่สื่อการสอนเหล่านี้ถ้าได้รับการเลือกสรรอย่างฉลาด มีการประเมินค่าอย่างเหมาะสมและใช้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ก็จะสามารถทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้โดยง่ายและรวดเร็วและมีความสามารถในการใช้สื่อการสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ความรู้ความเข้าใจในคุณค่า

¹ W. R. Lee, and Helen Coppen, Simple Audio-Visual Aids to Foreign Language Teaching (London: Oxford University Press, 1970), p. 1.

และชี้จำกัดความสามารถของสื่อการสอนแต่ละชนิด จะช่วยให้ใช้สื่อการสอนนั้นอย่างมีประสิทธิภาพและโดยลยอย่างเต็มที่ . . . ¹

โนเอล และ ลีโอนาด (Noel และ Leonard) กล่าวว่า ". . . สื่อการสอนเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการสอน ซึ่งตัวสื่อการสอนเองไม่สามารถที่จะไปถึงจุดหมายของการศึกษาได้ ครูเป็นผู้เลือกใช้สื่อการสอนนั้นเพื่อให้บรรลุจุดหมาย . . ." ²

วีฟเวอร์ และ บัลลิ่งเกอร์ (Weaver และ Ballinger) กล่าวว่า ". . . ไม่มีสื่อการสอนชนิดใดเลยที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง ครูที่ฉลาดเท่านั้นจะเป็นผู้เลือกนำไปใช้ให้เหมาะสมกับวิชาที่สอน . . ." ³

อาโม เด เบอนาคีส (Amo de Bernadis) ได้ให้ข้อพิจารณาพื้นฐานในการเลือกและการใช้สื่อการสอนหรือวัสดุการสอน (Instructional Materials) ดังนี้คือ

1. เลือกสื่อการสอนที่เหมาะสมกับระดับ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียน
2. ควรให้ครูและผู้เรียนได้มีโอกาสพิจารณาเลือกสื่อการสอนร่วมกัน
3. เลือกสื่อหรือวัสดุการสอนที่ดีที่สุดสำหรับประสบการณ์ในการเรียนรู้นั้น ๆ
4. ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะในการเลือกและการประเมินผลวัสดุการเรียน

¹ Howard T. Batchelder, Audio-Visual Materials in Teacher Education (1950 Yearbook of the Association for Student Teaching), p. 23.

² Elizabeth Coudy Noel, and J. D. Leonard, Foundation for Teacher Education in A-V Instruction (Washington, D.C.: American Council in Education, 1962), p. 1.

³ G. G. Weaver, and E. W. Ballinger, Visual Aids (New Jersey: P. Van Nostrend Co., 1949), p. 5.

5. ใช้สื่อการสอนต่าง ๆ ด้วยความสม่ำเสมอ ไม่ควรใช้สื่อการสอนอย่างใดอย่างหนึ่งมากเกินไป
6. พยายามหาวิธีใหม่ๆ เพื่อเสนอการสอนในรูปแบบต่าง ๆ
7. ผลิตสื่อการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการของครูผู้สอน¹

นอกจากนี้ อีริกสัน (Erickson) ก็ได้แนะนำการเลือกสื่อการสอนว่าจะเลือกสื่อการสอนได้อย่างไร โดยให้พิจารณาจากคำถามดังต่อไปนี้

1. สื่อการสอนมีประโยชน์ต่อหน่วยการสอน และมีกิจกรรมในการแก้ปัญหาหรือให้ประสบการณ์เฉพาะหรือไม่
2. เนื้อหาที่จะต้องใช้สื่อความหมายด้วยสื่อการสอนนี้เป็นประโยชน์และสำคัญแก่นักเรียนในชุมชนและสังคมหรือไม่
3. สื่อการสอนเหมาะสมกับวัตถุประสงค์การสอนหรือเป้าหมายของนักเรียนหรือไม่
4. มีการตรวจสอบระดับความยากของวัตถุประสงค์การสอนทางพุทธิศึกษา เจตคติศึกษา และทักษะศึกษา หรือไม่
5. สื่อการสอนเป็นการให้นักเรียนได้คิด ตอบสนอง อภิปรายและศึกษาค้นคว้าหรือไม่
6. เนื้อหาในสื่อการสอนช่วยแก้ปัญหาและเสริมกิจกรรมของนักเรียนหรือไม่
7. เสริมแนวความคิดที่มีความสัมพันธ์กันหรือไม่
8. ใหญ่เนื้อหาความรู้เกี่ยวกับขนาด อุลหุมิ นำหนัก ความลึก ระยะทาง การกระทำ กลิ่น เสี่ยง สี ความมีชีวิตและอารมณ์หรือไม่
9. มีความแน่นอนและทันสมัยหรือไม่
10. สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่พึงปรารถนาหรือไม่
11. แสดงถึงรสนิยมนั้นหรือไม่
12. ใสในหองเรียนธรรมชาติหรือไม่
13. ความรู้เนื้อหาในสื่อการสอนมีตัวอย่างใหม่มากพอหรือไม่²

¹ Amo De Bernadis, The Use of Instructional Materials (New York: Appleton-Century-Crofts, Inc., 1960), pp. 6-9.

² Carlton W. H. Erickson, Administrating Instruction Media Programmes, pp. 97-99.

วิรุฬห์ ลีลาพถกดิ์ ได้ให้เกณฑ์เพื่อเป็นหลักในการพิจารณาเลือกสื่อการสอน ดังนี้

1. สื่อนั้นเหมาะสำหรับการสนองเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่
2. สื่อนั้นถึงผลยังระดับความเข้าใจของนักเรียนหรือไม่
3. ค่าใช้จ่ายในการใช้สื่อนั้นคุ้มกับผลลัพธ์ที่ได้จากการเรียนของนักเรียนหรือไม่
4. สื่อนั้นหามาใช้ได้สะดวกหรือไม่ในเวลาที่ต้องการ
5. คุณภาพทางเทคนิคของสื่อ เช่น วัสดุอันได้ชัดเจนหรือไม่ ¹

เกณฑ์การเลือกสื่อข้างต้นนี้ใช้เป็นข้อตรวจสอบเพื่อเลือกสื่อการสอน ไม่ว่าจะสื่อที่เป็นของจริง รูปธรรม หรือนามธรรม อย่างไรก็ตามกฎในการเลือกสื่อซึ่งถือว่าเป็นกฎหลักของกฎทั้งปวงคือ สื่อการสอนจะต้องเลือกโดยอาศัยขีดความสามารถของสื่อนั้นในการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ²

การใช้สื่อการสอน

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ กล่าวว่า ". . . การสอนจะดำเนินไปได้ก็โดยมีแผนงานที่ดี ซึ่งกินความไปถึงหลักสูตร การใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสม . . ." ³

¹ วิรุฬห์ ลีลาพถกดิ์, "คำบรรยายวิชา Utilization of Instructional Media," หน้า 20.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 21.

³ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, "ความจริงกับความฝันเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ," รายงานสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ในระดับมหาวิทยาลัย (ณ โรงแรมรถไฟ จ.เชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 15-18 พ.ค. 2517), หน้า 5.

เกี่ยวกับวิธีใช้สื่อการสอนนั้น มีข้อที่ควรจะนำไปพิจารณาใช้เป็นแนวปฏิบัติต่อไปนี้

1. การใช้สื่อการสอนต้องให้เป็นอุปกรณ์ในการสอนจริง ๆ ไม่ใช่เอาไปตั้งให้
ผู้เรียนดูเฉย ๆ หรือเอาไปใช้แทนการสอนของครูเสียทั้งหมด ทั้งนี้เพราะว่าการสอนนักเรียน
นั้น เป็นงานและหน้าที่ของครูโดยตรง สื่อการสอนเป็นแต่เพียงเครื่องมือที่จะช่วยประกอบ
การสอนของครู เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และความเข้าใจที่ซึ้งแน่นเท่านั้น
2. การใช้สื่อการสอนจะต้องมีการเตรียม ทั้งด้านตัวครูและตัวผู้เรียน การเตรียม
วัสดุเครื่องมือ สถานที่ให้เรียบร้อยล่วงหน้าด้วย
3. การใช้สื่อการสอนจะได้ผลในการเรียนดีขึ้น ถ้าผู้เรียนได้มีส่วนร่วมด้วย การ
ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม (participation) เป็นหลักสำคัญอันหนึ่งในการเรียนการสอน เพราะ
ถ้าหากผู้เรียนยังมีปฏิริยาที่มีส่วนร่วมและมีกิจกรรมของตนเอง (Self Activities) ต่อ
การสอนด้วยการใช้สื่อการสอนมากเท่าไร ผู้เรียนก็ยิ่งได้เรียนรู้เข้าใจและมีประสบการณ์
ต่าง ๆ มากขึ้นเท่านั้น
4. การใช้สื่อการสอนควรจะทำให้เป็นการประหยัดเวลา โดยครูจะต้องวางแผน
และกะเวลาให้พอดีพอเหมาะ ครูควรที่จะเตรียมและทดลองใช้สื่อการสอนดูล่วงหน้า
5. การใช้สื่อการสอนในคราวหนึ่ง ๆ ไม่ควรจะให้มียุทธวิธีเกินความจำเป็น
ถ้าโรงเรียนมีสื่อการสอนไว้ให้หลายอย่าง ควรจะเลือกใช้สื่อการสอนที่ดีและเหมาะสมกับ
บทเรียนและผู้เรียนมากที่สุด
6. ในระหว่างการใช้หรือเมื่อใช้สื่อการสอนเสร็จแล้ว ควรมีการประเมินผล
การใช้ ทั้งนี้เพื่อหาข้อบกพร่อง และปรับปรุงแก้ไขการใช้ในโอกาสต่อไปให้ดีขึ้น

การเก็บรักษาสื่อการสอน

เอ็ดการ์ เดล (Edgar Dale) กล่าวว่า "การเก็บรักษาวัสดุเป็นอย่างไรก็ถือเป็นสิ่ง
ที่จำเป็นมาก ถ้าหากว่าการทำบัญชีรายชื่อวัสดุนั้นเกิดใช้ไม่ได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้อง
มีช่องใส่ฟิล์ม (Film rack) กล่องสำหรับใส่สไลด์ หิ้ง ชั้น สำหรับวางเครื่องมืออื่น ๆ

และเครื่องมือในการบันทึก ตลอดจนแฟ้มสำหรับเก็บภาพ" ¹

หลักการ เก็บสื่อการสอนมีดังนี้คือ

1. การจัดระบบในการใช้สื่อการสอนจะต้องจัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นที่เข้าใจและมีความเหมาะสมในการที่จะใช้ทั้งต่อผู้ขอยืมและผู้ให้ยืม
2. ควรจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการเก็บ เช่น หิ้ง ชั้นสำหรับวางของ โต๊ะที่มีลิ้นชัก ตู้ ฯลฯ ซึ่งสิ่งของดังกล่าวควรมีราคาที่เหมาะสม
3. ในการจัดเก็บสื่อการสอนนั้น ควรพยายามใช้เนื้อที่ในการจัดอย่างประหยัดที่สุด
4. สภาพแวดล้อมภายในห้องที่เก็บสื่อการสอน ควรจะอยู่ในบริเวณที่ปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ หรือความร้อนสูง ปราศจากฝุ่นละออง ความชื้นและสนามแม่เหล็กไฟฟ้า

เนื่องจากสื่อการสอนเป็นสิ่งที่มีความค่าและมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก ดังนั้นสื่อการสอนจึงควรจะได้มีการบำรุงและเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อที่จะสามารถนำไปใช้ในโอกาสต่อไปได้ ในการเก็บรักษาสื่อการสอนควรมีห้องเก็บสื่อการสอนโดยเฉพาะ

เนื้อที่หรือห้องสำหรับเก็บสื่อการสอน ควรมีลักษณะดังนี้

1. มีเนื้อที่สำหรับเก็บวัสดุและเครื่องมือโสตทัศนต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วอย่างเพียงพอ
2. ห้องที่เก็บต้องมีการควบคุมแสงสว่าง การถ่ายเทอากาศ ตลอดจนอุณหภูมิและความชื้นให้พอเหมาะ
3. ห้องที่เก็บควรมีประตูกว้างกว่าปกติ เพื่อเห็นหรือยกเครื่องมืออุปกรณ์เข้าออกได้สะดวก
4. ห้องเก็บควรมีชั้น ตู้ ลิ้นชัก ของ หิ้ง แฟ้ม ถัง ของเป็นแบบเฉพาะสำหรับใช้เก็บสื่อการสอนแต่ละชนิด

¹ Edgar Dale, Audio-Visual Methods in Teaching (New York: The Dryden Press, 1946), p. 479.

5. ควรมีห้องเก็บของหรือเครื่องมือที่ไม่ใช่แล้วสัก 1 ห้อง
6. ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้าย เช่น รถเข็น บันไดขาของ
ชั้นลงจากที่เก็บสูง ๆ
7. การเก็บต้องพยายามจัดให้เป็นระบบและมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย
ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า การเก็บสื่อการสอนมีความสำคัญและจำเป็น เป็น
อย่างมาก ดังนั้นในการเก็บรักษาสื่อการสอนแต่ละอย่างจึงควรมีการจัดเก็บที่เหมาะสม
ในที่นี้ใครจะขอกล่าวถึงวิธีการเก็บสื่อการสอนบางอย่างที่ใช้ในการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศส
ซึ่งก็ได้แก่

หนังสือต่าง ๆ (Books)

การเก็บหนังสือควรที่จะเก็บไว้ในชั้นเก็บหนังสือ สำหรับหนังสือที่มีขนาดมาตรฐาน
ชั้นเก็บหนังสือควรที่จะมีความกว้าง 3 ฟุต ลึก 8-10 นิ้ว ส่วนหนังสือที่มีขนาดใหญ่กว่าปกติ
ชั้นเก็บหนังสือควรที่จะลึก 10-12 นิ้ว และมีความสูงระหว่างชั้น 10-10 $\frac{1}{2}$ นิ้ว การเก็บ
หนังสือควรที่จะแบ่งเป็นหมวดหมู่ โดยอาจจะแบ่งเป็นหมวด ประวัติศาสตร์ วรรณคดี ศิลป
และวัฒนธรรม ฯลฯ โดยเขียนติดไว้ที่ชั้นเพื่อให้สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้
ควรที่จะได้ทำหมายเลขเรียกหนังสือติดไว้เพื่อความสะดวกในการนำไปใช้ ตลอดจนควรที่จะ
ได้จัดทำบัญชีรายชื่อหนังสือไว้เพื่ออำนวยความสะดวกในการสูญหาย

ฟิล์มสตริป (Filmstrips)

วิธีการเก็บฟิล์มสตริปอย่างง่ายและเป็นวิธีที่ดีที่สุดเห็นจะได้แก่ การเก็บ
ฟิล์มสตริปโดยแขวนติดฝาผนังในแนวตั้งหรือแขวนกับแท่นที่ตั้ง นอกจากนี้ก็อาจจะเก็บไว้ใน
ตู้ซึ่งมีลิ้นชักที่ออกแบบไว้ให้มีความสะดวกต่อการนำไปใช้และการเก็บรักษา การเก็บฟิล์มสตริป
ส่วนมากจะออกแบบให้มีการจัดเก็บอย่างคงทนถาวร และแยกฟิล์มสตริปแต่ละม้วนเก็บไว้
ต่างหากไม่ให้อยู่กัน นอกจากนี้ยังให้ความสะดวกในการนำออกไปใช้และการเก็บเข้าที่
ภายหลังจากที่ใช้เสร็จเรียบร้อยแล้วอีกด้วย โดยมีกล่องพลาสติกสำหรับใส่ฟิล์มแต่ละม้วน
โดยเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อที่จะได้ไม่พลั้งเผลอไปวางผิดที่หรือทำให้ฟิล์มสตริปบิดเบี้ยวหักงอได้

สำหรับฟิล์มสตริปเสียง (Sound Filmstrip) นั้นจะเก็บฟิล์มสตริปและเทปหรือแผ่นเสียงไว้ด้วยกันในกล่องไฟเบอร์ บนกล่องที่บรรจุฟิล์มสตริปจะต้องเขียนชื่อเรื่องตลอดจนหมายเลขติดไว้ เพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้และป้องกันการสูญหายอีกด้วย

ฟิล์มภาพยนตร์ (Films)

ฟิล์มภาพยนตร์ควรจะบรรจุในกล่องฟิล์มและเก็บไว้ในช่องเก็บฟิล์มซึ่งมีเป็นชั้น ๆ ภายในห้องที่เก็บฟิล์มภาพยนตรนั้นจะต้องปราศจากความชื้น และความร้อน นอกจากนี้แต่ละชั้นของช่องเก็บฟิล์มควรมีเลขกำกับไว้ โดยตัวเลขดังกล่าวอาจจะบอกถึงความยาวของฟิล์มม้วนต่าง ๆ ที่วางในแต่ละชั้นของช่องเก็บฟิล์ม เช่น ชั้นสำหรับเก็บฟิล์มความยาว 400 ฟุต, 600 ฟุต, 800 ฟุต, 1200 ฟุต หรือ 1600 ฟุต ตามลำดับ ดังนั้นถ้าเขียนว่า MP-4-110 เช่นนี้ ก็หมายถึงฟิล์มหมวดที่ 110 ซึ่งมีความยาว 400 ฟุต เป็นต้น

สำหรับฟิล์มภาพยนตร์ที่เพิ่งได้รับมาใหม่ ๆ นั้นควรปฏิบัติดังนี้คือ

1. เขียนชื่อเรื่องของฟิล์ม ตลอดจนหมายเลขติดไว้บนกล่องฟิล์ม
2. ใช้สีทำเป็นเครื่องหมายบนฟิล์มเป็นทางยาวระยะ 5 ฟุต ก่อนที่จะถึงชั้นต้นในฟิล์มภาพยนตร์ ด้วยการเขียนคำ "เริ่มต้น" (Start, head) และในตอนท้ายของฟิล์มก็เช่นกันโดยเขียนว่า end หรือ tail ที่ตรงส่วนท้ายของฟิล์ม

สไลด์ (Slides)

การจัดเก็บสไลด์โดยทั่วไปมักเก็บสไลด์ไว้ในกล่องเก็บ ซึ่งโดยมากจะเป็นกล่องกระดาษที่ใส่กรอบสไลด์นั่นเอง การเก็บเช่นนี้นับว่าสะดวกและประหยัด แต่ถ้ามีสไลด์จำนวนมากจำเป็นต้องแยกเป็นหมวดหมู่ หรือเพื่อให้สะดวกในการใช้และการเก็บรักษายิ่งขึ้น มักนิยมเก็บในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น

1. เก็บในกล่องเก็บสไลด์ เป็นที่เก็บสไลด์ขนาดกระตักวัดลักษณะคล้ายกระเป๋าเครื่องมือ ภายในมีที่สอดเก็บสไลด์ สามารถใส่แยกกันเป็นหมวดหมู่ได้
2. เก็บในตู้เก็บสไลด์ เป็นตู้เหล็กขนาดเล็ก ลักษณะคล้ายตู้เก็บเอกสาร

15. ลีนซ์ก็ แต่กระทำได้มาก แต่ลีนซ์จะมีรางใส่สไลด์ สามารถแยกเก็บเป็นหมวดหมู่ได้ถ้ามีสไลด์จำนวนมาก จะใช้ตู้หลายใบวางซ้อนหรือเรียงกันก็ได้

3. เก็บในช่องพลาสติก เป็นวิธีเก็บที่ประหยัดที่สุด เพียงทำช่องพลาสติกให้สามารถแยกใส่สไลด์แต่ละภาพได้ การเก็บวิธีนี้มีจุดเด่นตรงที่สามารถคล้อออกตรวจดูสไลด์ได้อีกด้วย

4. เก็บในถาดใส่สไลด์ (slide tray) เครื่องฉายบางชนิด เช่น Kodak Carousel จะมีถาดใส่สไลด์ได้คราวละมาก ๆ เราสามารถใช้ถาดนี้เก็บสไลด์แยกหมวดหมู่ไว้ได้ เวลาใช้ก็หยิบแต่ละถาดไปใช้ได้เลย

5. ติดป้ายชื่อเรื่อง เลขเรียกหนังสือ (call number) ตลอดจนทำเครื่องหมายหัวแม่มือ (thumb mark) บนขอบของสไลด์แต่ละเฟรม เพื่อความสะดวกในการนำไปใช้

เทปบันทึกเสียง (Tape recordings)

เทปบันทึกเสียงมีหลักของการเก็บรักษาดังนี้

1. อย่าเก็บเทปเสียงไว้โดยไม่มิดกล่องใส่ เพราะกล่องช่วยกันฝุ่นซึ่งจะทำความเสียหายให้แก่ขอบของเทปเสียง

2. เก็บกล่องเทปเสียงไว้ในตำแหน่งตั้งหรือนอน อย่าซ่อนเทปเสียงไว้สูงมากเกินไป เพราะน้ำหนักจะทำให้ห่วงกล่องอื่น จะทำให้ขอบเทปเสียงเสีย

3. อย่าให้โคนอนุกรมสูงเกินไป ถ้าโคนอนุกรมสูงอย่างเช่น ขณะขนส่งจะต้องปลอยทิ้งไว้ให้เท่าอนุกรมห้องอย่างน้อย 16-24 ชั่วโมงก่อนใช้งาน

4. อย่าเก็บเทปเสียงไว้ในที่สนามแม่เหล็ก ถ้าสนามแม่เหล็กอ่อนจะทำให้เกิดสภาพพิมพ์ผ่าน (Print-through) ง่ายขึ้น และสนามแม่เหล็กแรงจะทำให้บางส่วนหรือทั้งหมดถูกลบไปได้ อย่าเก็บเทปเสียงไว้ในตู้ที่มีกลอนแม่เหล็กหรือใกล้กับมอเตอร์ไฟฟ้า

5. เวลากรอเทปเสียงเข้าม้วนอย่าให้ตั้งมากเกินไป จะทำให้เทปเสียงยืดหรืออาจบิดงอได้ซึ่งจะแก้ไขไม่ได้

6. การใช้เทปเสียงบ้างเป็นบางครั้งบางคราวทำให้การเก็บรักษาคือขึ้น เพราะการเล่นเทปเสียงจะช่วยลดไม่หมั่นติดกันได้

7. การทำความสะอาดบ่อย ๆ ไม่ค่อยจำเป็นนัก แต่ถ้าฝุ่นผงติดมากเกินสมควรทำความสะอาดโดยเช็ดเบา ๆ ด้วยผ้าที่สะอาด แห้งและไม่มีขนขณะที่ยังกรอกลม

8. ควรเก็บเทปเสียงไว้ในที่ที่มีความชื้นสัมพัทธ์ระหว่าง 40-60 เปอร์เซ็นต์ และอุณหภูมิประมาณ 70 องศาฟาเรนไฮต์ ถ้าความชื้นสัมพัทธ์เปลี่ยนแปลงมากควรเก็บเทปเสียงไว้ในกล่องโลหะแล้วฉนวนปกคลุมด้วยเทป

9. ข้อความที่ต้องการเก็บไว้นาน ๆ ทางที่ดีที่สุดควรถ่ายลงยังเทปเสียงที่มีพื้นหลังเป็น Polyester หรือ Mylar ที่มีความหนา 1.5 mil ซึ่งมี low-print จะรักษาข้อความได้ดีกว่า

รูปภาพตัด (Figurines)

รูปภาพตัดซึ่งใช้ประกอบกับกระดานผ้าสำลี เพื่อใช้ในการสอนภาษาฝรั่งเศส นั้น พอจะกล่าวแยกเป็นหมวดหมู่ได้ดังนี้คือ รูปคน สัตว์ พืชผัก ผลไม้ สถานที่ ยานพาหนะ เครื่องเรือน อุปกรณ์ในการเล่นกีฬา เสื้อผ้า อุปกรณ์เครื่องเขียน เครื่องใช้ภายในครัว บ้าน อาหาร เครื่องหมายต่าง ๆ ดินฟ้าอากาศ ตลอดจนบรรดาของต่าง ๆ

ในการเก็บรูปภาพตัดเหล่านี้ ควรจะแยกเป็นหมวดหมู่ ในรูปแต่ละรูปควรจะกำหนดหมายเลขกำกับไว้ด้วย ต่อจากนั้นจึงนำไปเก็บไว้ในซองปิดด้วยเทป บนซองแต่ละซองควรมีบัญชีรายชื่อรูปภาพตัดที่มีอยู่ในซองนั้นไว้ด้วย เพื่อความสะดวกในการเก็บรักษา การนำไปใช้ และยังช่วยป้องกันการสูญหายได้อีกด้วย

กระดานผ้าสำลีหรือผ้าสักหลาด (Flannel Board)

การเก็บรักษากระดานผ้าสำลีสามารถทำได้ง่าย ๆ โดยอาจจะนำไปแขวนไว้กับฝาผนัง หรืออาจจะวางพิงไว้กับฝาผนังก็ได้ นอกจากนี้ก็อาจจะเก็บไว้ในตู้ซึ่งมีช่องสำหรับวางในแนวตั้ง หรืออาจจะวางตั้งไว้ในตู้ธรรมดาก็ได้ และหรือจะเก็บรวมกับพวกรูปภาพก็ได้

แต่ในการเก็บกระดานดำสำลีนั้น ควรระวังพวกแมลงต่าง ๆ ซึ่งอาจจะมากัดมาทำให้ผาขาดได้ เราจะแก้ไขได้ก็โดยการทำให้พลาสติกหรือของกระดานสีน้ำตาลอย่างหนา สามารถปิดเปิดได้ สำหรับใส่กระดานดำสำลี การเก็บกระดานดำสำลีโดยวิธีนี้ก็คงจะช่วยป้องกันในเรื่องแมลงได้พอสมควร

รูปภาพต่าง ๆ

ก่อนที่จะนำรูปภาพไปใช้และไปจัดเก็บ ควรจะฉีกภาพแบบแห้งบนกระดาษแข็งเสียก่อน แล้วจึงนำไปจัดเก็บ การเก็บรูปภาพต่าง ๆ ดังกล่าวจะเก็บได้โดยการวางตั้งไว้ในช่องสำหรับวางภาพ หรืออาจจะวางรูปภาพไว้บนชั้นซึ่งคล้ายกับชั้นวางหนังสือ นอกจากนี้ก็อาจจะเก็บรูปภาพไว้ในช่องสีน้ำตาลอย่างหนา หรือเก็บไว้ในกล่องที่ทำด้วยกระดาษแข็ง หรือเก็บไว้ในกล่องไฟเบอร์ที่ทำขึ้นเพื่อการนี้โดยเฉพาะ

ในการเก็บรูปภาพนั้นควรที่จะเก็บโดยแบ่งเป็นหมวดหมู่ และมีหมายเลขเรียกหนังสือ (Call number) กำกับไว้ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกของผู้ที่จะนำไปใช้จะสามารถนำไปใช้โดยสะดวก ไม่ต้องเสียเวลาในการค้นหา

เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ

อุปกรณ์พวกเครื่องฉายสไลด์ ฟิล์มสตริป เครื่องฉายภาพยนตร์ และเครื่องเทปบันทึกเสียง อุปกรณ์ที่เป็นเครื่องมือต่าง ๆ เหล่านี้ควรที่จะเก็บไว้ในตู้ที่แข็งแรง มีชั้นที่แข็งแรงสำหรับวางของ ตลอดจนเป็นตู้ที่สามารถปิดเปิดได้ ในการเก็บอุปกรณ์ดังกล่าวสิ่งที่ควรระมัดระวังมากก็คือในเรื่องความชื้นและความร้อน เพราะจะทำให้อุปกรณ์ดังกล่าวเสียหายได้ ในกรณีที่อุปกรณ์มีหลายชั้นก็ควรจะทำหมายเลขทะเบียน ตลอดจนทำบัญชีรายชื่ออุปกรณ์ที่มีอยู่ไว้ด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้นก็เป็นวิธีการเก็บรักษาสื่อการสอนต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสกันเป็นส่วนใหญ่ ความจริงแล้วก็ยังมีสื่อการสอนชนิดอื่นที่เราจะสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสได้อีกเช่น พวกของจริง บัตรคำ

แถบประโยค แผนภูมิ แผนที่ ฯลฯ อีกด้วย ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของครูอาจารย์ ผู้สอนว่าจะนำสื่อการสอนต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ในการสอนของตนได้มากน้อยเพียงไร สาเหตุที่ผู้ทำการวิจัยไม่ได้กล่าวถึงการเก็บรักษาสื่อการสอนอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากสื่อการสอนดังกล่าว ในข้างต้น ก็เพราะว่าการเก็บสื่อการสอนที่กล่าวนั้น เราสามารถเก็บรักษาได้ด้วยวิธีการง่าย ๆ และบางอย่างก็สามารถนำหลักของการเก็บสื่อการสอนที่กล่าวไว้แล้วข้างต้นมาใช้ได้

อย่างไรก็ตามเฉพาะแต่การเก็บสื่อการสอนเพียงอย่างเดียว ก็นับได้ว่ายังไม่เป็นการเพียงพอ จำเป็นจะต้องมีการซ่อมบำรุงสื่อการสอนอีกด้วย วิธีการที่จะช่วยในการซ่อมบำรุงสื่อการสอนมีดังนี้

1. ทำการตรวจสอบสื่อการสอนตามระยะเวลาที่กำหนดเวลาของมัน ถ้ามีการชำรุดเสียหาย จึงซ่อม และเปลี่ยนแปลงส่วนที่เสียหายหรือหายไปของสื่อการสอนให้ดีขึ้นกว่าเดิม
2. รักษาสื่อการสอนให้อยู่ในสภาพการทำงานที่ดี และใช้การได้เสมอ
3. ทำการเก็บรักษาสื่อการสอนโดยทำความสะอาด รักษาอุณหภูมิในห้องเก็บให้พอเหมาะป้องกันความชื้น ตลอดจนมีการนำเก็บในกล่อง หีบ หรือตู้ให้เรียบร้อย
4. ใช้สื่อการสอนต่าง ๆ อย่างถูกวิธี และใช้ด้วยความระมัดระวัง

ในการบำรุงรักษาสื่อการสอนนั้น ถ้าหากว่าได้กระทำอย่างเพียงพอแล้วก็จะทำให้สื่อการสอนมีอายุการใช้งานได้นาน และทำให้เกิดการสูญเสียขาด ควบเหตุนี้ครูอาจารย์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้สื่อการสอนทั้งหลาย ไม่เพียงแต่จะมีความรู้ในเรื่องการใช้สื่อการสอน และการผลิตสื่อการสอนเท่านั้น แต่จะต้องทราบวิธีบำรุงรักษาสื่อการสอนที่มีอยู่ให้ใช้การได้คืออยู่เสมออีกด้วย